

Filozofická fakulta

Katedra psychologie

Věrnost v pedagogickém vztahu

Závěrečná práce Studia pro výchovné poradce ZŠ a SŠ

Kurz CŽV č. 650032, 2010 - 2012

Mgr. Bc. Jiří Štágl

Praha 2012

Obsah

Úvod.....	3
Marie Šamanová	3
Jiří Štágl.....	4
1. Osobnost učitele	6
1.1. Osobnost.....	6
1.2. Typologie učitelů	8
2. Věrnost	14
2.1. Věrnost v knihách	16
2.2. Věrnost v pedagogickém vztahu	20
2.2.1. Pedagogický vztah	20
2.2.2. Věrnost, pedagog a společnost	23
2.2.3. Věrnost jako prostředek i cíl	25
Dotazník	31
Vybrané odpovědi.....	33
Závěr	37
Literatura	38

Slib prezidenta republiky, poslance, senátora a člena vlády začíná větou: "Slibuji věrnost České republice."

Ústava České republiky

Úvod

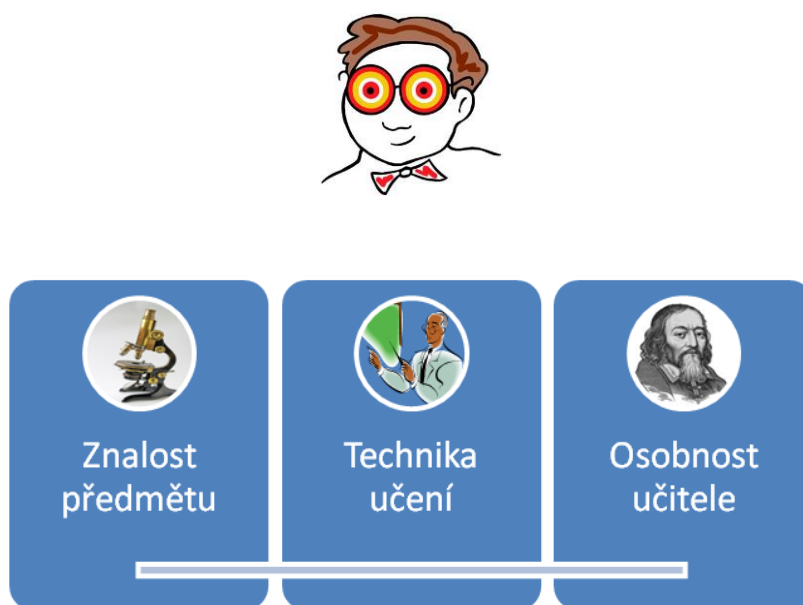
Téma „věrnost v pedagogickém vztahu“ jsme si vybrali k závěrečné práci záměrně. Při řešení některých aktivit a úkolů v rámci kvalifikačního studia pro výchovné poradce nás opětovně zaujímaly vlastnosti, které moderují naše pobývání v současných typech škol a školských zařízení. Věrnost nám přišla jako poněkud opomíjené téma, které by si mohlo zasloužit naši pozornost.

Marie Šamanová

Spoluautorka. Pro internetovou verzi nezveřejněno.

Jiří Štágl

Jako pedagog působím přes 22 let a zatímco mé dřívější písemné práce mívaly spíše charakter technického nebo didaktického rázu. V posledních letech reflektuji jistý posun a za důležité, v kontextu mého působení na pozici výchovného poradce, považuji také otázky na pomezí praktické filosofie a psychologie všedního dne. Tedy otázky, které přispívají k formování osobnosti učitele. Symbolicky bych to charakterizoval jako třetí pilíř mého působení.

Obr.1 Tři pilíře na nichž stojí profesionální fungování učitele

Působil jsem ve výchovném ústavu pro děti a mládež, ve střední odborné škole pro zrakově postiženou mládež, na základní, střední i vyšší odborné škole. Několikrát jsem provázel svěřené žáky či studenty od A do B a následně pozoroval, jak jdou nebo hledají cestu k další metě. Patřím k těm šťastným pedagogům, k nimž se žáci hlásí i po mnoha letech. S několika z nich udržuji mnohaleté kontakty. A stejně tak mám štěstí, že když jsem ještě loni byl na setkání se spolužáky ze základní školy,

mohl jsem najít svou třídní učitelku na podobném místě, kde jsem ji potkával před léty.

V této závěrečné práci nemám studentské ambice objevovat neobjevené, spíše bych se chtěl, i díky klidu a důvěryhodnosti, která na mě dýchla během pobytu na katedře psychologie FF UK, pokusit uchopit téma, které mě nejspíš léta provází a zároveň vychází z potřeb mojí osobní učitelké praxe.

Téma „věrnost v pedagogickém vztahu“ jsem nedohledal v databázích univerzit a vysokých škol České republiky a při náhodném internetovém procházení pedagogických fakult univerzit (Fakulty of Education) na území UK, jsem žádnou práci věnovanou tomuto tématu také nedohledal. Dokonce se zdá, že ani jiné fakulty o fenomén věrnosti nemají valný zájem. Profesorka Hogenová (2008) se o věrnosti v kontextu rodiny vyjadřuje, že aspekt věrnosti zůstává nepochopen.

Jedná se o nepodstatný nebo snad marginální jev? Netroufám si napsat pro vědecké, ale snad alespoň pro kritické a žasnoucí tázání kvalifikovaného učitele, není svět kolem nás tvořen samozřejmostmi a maličkostmi.

V následující části se pokusím dopátrat, odkud se k nám věrnost dostala a jak zapadá do osobnosti učitele.

Zmizely se světa pravda, právo a poctivost, zmizely láska a věrnost; místo těchto ctností černým mrakem rozprostřelo se hanebné sobectví, závist, úklady, násilí a vražda.

Čtvero lidských věků podle řeckého bájesloví

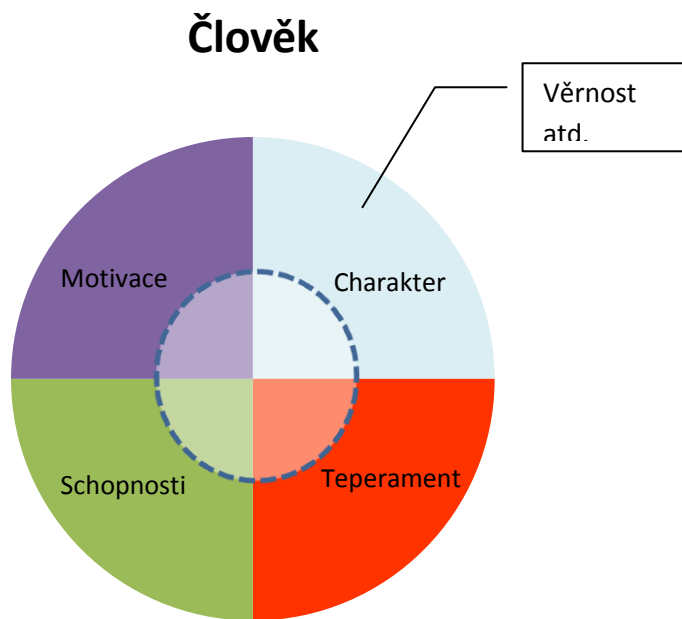
1. Osobnost učitele

1.1. Osobnost

Teorií o psychologii osobnosti je tolik, že si autoři učebnice Psychológia osobnosti troufají říci, že možná hlavním přínosem rozličných teorií osobnosti je schopnost podněcovat naši zvědavost a „povzbuzovat nás k přemýšlení o důležitých otázkách“. (Hall, Lindzey, str.23) Obecně přijímaným uchopením je, že osobnost je tvořena spojením individuální psychiky s biologickým a sociálním kontextem. Je moderována vnitřními a vnějšími determinanty a stává se individualizovaným ztvárněním konkrétního člověka. Nesmíme ale zapomenout, že to čemu říkáme osobnost je spíše hypotetický konstrukt, je to pravda o masce zvaná persona. Význam předchozí věty je potřeba podtrhnout pro praxi takzvané laické psychologie a v implicitních teoriích osobnosti. Konkrétně i v práci učitelů a výchovných poradců.

Věrnost patří ve struktuře osobnosti člověka do jeho charakteru. Charakter souvisí s individuální morálkou jedince. Projevuje se v chování a jednání člověka. Je formován především výchovou. Představa o charakteru jedince nám ukazuje na:

- 1) individuální zvláštnosti člověka
- 2) pohotovost člověka jednat podle určitých etických principů.

Obr. 2 Graficky upravený model struktury osobnosti podle Čápa (1997, str.102).

Šipka ukazuje, kam lze věrnost ve struktuře osobnosti zařadit.

Profesor Kohoutek (2008) upozorňuje, že mnozí psychologové charakter do psychologie neradi zavádějí, protože zavádí normativní etická hlediska. Charakter je živý svědomím. Podle charakteru se člověk rozhoduje mezi různými cíli a zpravidla vybírá ten, který je nejbližší jeho hodnotám. Věrnost v citované práci prof. Kohoutka nenacházíme, ale pro orientaci je možné namátkou uvést výčet ostatních charakterových rysů: pravdomluvnost, píle, poctivost, společenská, ale i lehkomyšlnost, troufalost, nestřídmost či lenost. Kohoutek (2008) považuje za ekvivalent charakteru povahu.

Pokusíme se ještě dohledat téma věrnosti v typologických studiích učitelských osobností.

1.2. Typologie učitelů

Na osobnost učitele jsou kladeny specifické požadavky, neboť je hlavním aktérem výchovně vzdělávacího procesu. V nejširším smyslu lze výchovu a vzdělání zařadit do mimořádně důležitých a komplexních aktivit, pomocí nichž se živá bytost otevírá budoucnosti a proměňuje se v člověka. Poněkud úžeji lze výchovu a vzdělávání také chápat jako produkt moderní společnosti, tedy nějaké množiny lidí. Existují nějaké znaky učitelovy osobnosti? Mělo by jít o souhrn těch vlastností učitelovy osobnosti, které jsou příznačné pro mnohé učitelské osobnosti. Přičemž by nemělo jít o pojem hodnotící, ale morfologický. Stejně jako existují hypotetické konstrukty osobností, tak existují rozsáhlé typologie učitelovi osobnosti. Obecný význam typologie tkví v tom, že umožňuje dříve a lépe poznat konkrétní lidskou osobnost, a to jednak ty vlastnosti, které ho reprezentují jako „příslušníka typu“, jednak ty vlastnosti, jimiž se od „svého typu“ odlišuje. Poznatky z typologie představují jakési zrcadlo, v němž učitel může lépe vidět svoje klady i zápory, což má nemalý význam pro sebevýchovu.

Klasifikace W.O.Döringa rozlišuje, podle jejich životních postojů, šest typů učitelů: (in Ďurič, str. 572-4)

1. Učitele náboženského (ideového). Takového učitele charakterizuje pocit vnitřní nevyhnutnosti, každý svůj krok posuzovat z hlediska smyslu života. Žáka chce vychovávat podle vlastních představ, vlastního chápání života.
2. Estetického charakterizuje převaha iracionálního (fantazie a citu) nad racionálním v konání, schopnosti se vcítovat a téměř pudová potřeba formovat žákovu osobnost, a to ne kvůli žákovi samotnému, ale z vlastní rozkoše tvořit, formovat.
  - typ aktivně tvořivý – utváří žáky jako umělecká díla
  - typ pasivně receptivní – má větší ohled na žáka, chce se účastnit jeho duševního života.

3. Sociálního charakterizuje to, že své sympatie neomezuje jen na jednotlivce nebo skupiny, ale zaměřuje se na všechny žáky třídy. Je trpělivý až k sebezapření. Jeho základním úsilím je vychovávat společensky prospěšné lidi.
4. Teoretického charakterizuje větší zájem o teoretické poznání, o vyučovací předmět než o samotného žáka. Vzdělání chápe intelektualisticky, a proto smysl své práce vidí ve štěpování poznatků a v rozvíjení poznání.
5. Ekonomického charakterizuje úsilí s minimálním vynaložením sil dosáhnout u žáků maximální výsledky. Je často vynikajícím metodikem. Rád vede žáky k samostatné práci. Vzdělání chápe jako osvojení praktických a užitečných vědomostí.
6. Mocenského charakterizuje tendence prosazovat vlastní osobu. Řídí se spíš úsilím, uplatnit se, vyniknout, prosadit své názory, postoje atd. S rozkoší prožívá vědomí vlastní převahy.

Lukova typologie učitelů vychází ze dvou kritérií: (in Ďurič, str. 574-5)

- a) jak učitel reaguje na podněty
    - reflexivně (uvažuje)
    - naivně (bez uvažování, bezprostřední)
  - b) jak zpracovává vnější podněty ve své psychice
    - reprodukční typ – podněty nezpracovává, ale reprodukuje
    - produktivní typ – podněty zpracovává a přetváří
1. Naivně reproduktivní typ. Na nové pedagogické situace reaguje spíš instinktivně správně. Žákům pouze zprostředkovává vědomosti a sám od nich vyžaduje „nabíflované“ vědomosti.
  2. Naivně produktivní typ. Vyznačuje se tvořivým zpracováním učební látky i pedagogických poznatků. Příznačná je pro něho jistota pedagogického rozhodování, pedagogická duchapřítomnost.

3. Reflexivně reproduktivní typ je nejistý, rozkolísaný a nesamostatný. O všem dlouho přemýšlí, ale své vědomosti neumí tvořivě a správně zužitkovat.
4. Reflexivně produktivní typ se těžko přibližuje žákovi. Chybí mu citový zápal a oduševnění. Příznačné je pro něho úsilí být dobrým učitelem.

E. Wohnwinkel určil typ učitele věcného a učitele osobního. (in Ďurič, str. 575-6)

- Učitel striktně věcný je puntičkářský, drží se přesně osnovy, vždy vypráví tytéž vtipy a příběhy, jeho mysl je totožná s jeho pamětí; nerozvíjí ani myšlení, ani samostatnost žáků.
- Oduševněle věcný učitel staví na logickém myšlení; atomizuje učivo, nutí žáky podřídit se logice látky, více se věnuje žákům, kterým jeho styl vyhovuje.
- Naivně osobní učitel rozhoduje srdcem. Má nestálý výkon, občas se mýlí, ale upřímně se omyly snaží napravovat. Umí pracovat se skupinou. Ostatními učiteli je buď milován, nebo nenáviděn. Své osobní zážitky a hodnoty dokáže dobře přenášet na své žáky.
- Uvědoměle osobní učitel stojí nad učební látkou, respektuje zákonitosti příslušné vědy a rozsah látky volí tak, aby co nejvíce rozvíjel osobnost žáka. Je vždy vyučováním osobně zaujat.

Caselmanova teorie vychází ze tří možných vztahů: učitele k žákům, žáka k učiteli a žáků navzájem. Rozlišuje dvě hlavní kategorie učitelů: (in Ďurič, str. 576-9)

- Logotrop je učitel zaměřený na předmět a vědu, miluje teorii, pro vědění probouzí nadšení, dosahuje dobré učební výsledky, organizuje kroužky, exkurze a sbírky, ale příliš zdůrazňuje svůj obor, má spíš nevýrazný osobní vztah k žákům.
- Paidotrop má k žákům otcovský vztah, s nadšením přivádí na cestu zbloudilé ovce, nad kterými jiní již zlomili hůl. Snaží se o poutavý výklad. Pozornost zaměřuje spíše na osobité žáky, nevýrazné přehlíží.

- Dva hlavní typy učitelů se mohou dále vyskytovat v kombinaci podle zaměření spíše autoritativního či liberálního, nebo jako typ systematický, umělecký či praktický.

Jaké jsou uvedené pedagogické typologie?

Jsou klasické ve smyslu opětovného uvádění v knihách pro studenty učitelství a v pravidelných citacích zejména studentských diplomových a jiných písemnostech. Uvedené typologie vesměs vznikaly na počátku minulého století a odráží tehdejší poznatky a vliv sociálně kulturního prostředí. Například u Döringovy typologie je zjevný pohled na učitele jako na zaníceného edukátora a nepřipouští jiné variace učitelova působení (kromě mocenského), například takové, jako, že některý člověk se učitelem stává prostě proto, že nenašel lépe placenou práci, nebo proto, že je v učitelské profesi dostatek prostoru na rozvoj osobních koníčků atd.

V těchto klasických typologiích mi zejména chybí:

- sociální interakce (reagování lidí na sebe navzájem; slovy, mimikou, gesty; zda symetrické nebo asymetrické, soutěživé nebo spolupracující; vůbec poukaz na vztah mezi komunikujícími osobami)
- školní třída jakožto rámec komunikace (časové a prostorové interakce ve školní třídě, interakční zóny školního prostoru)
- percepčně postojová orientace učitele (efekt prvního dojmu, haló efekt, působení kontrastu, favoritismu; vliv očekávání)
- typizace podle toho jak si učitel často nepromyšleně schematizuje žáky (žáci výborní, spolupracující s učitelem; žáci, které učitel považuje za schopné, eventuálně vysloveně nadané, ale v určitém směru obtížné; žáci hodní, vděční učiteli za každý projev sympatie a pomoci, ale považovaní za málo schopné; atd.)
- a mnoho dalších hledisek

Novější typologie od Marchanda, Andersona, Zaborowskeho pohled na osobnost učitele obohacují. Zaborowski upozorňuje na nutnou obezřetnost při zákroku učitele

proti nežádoucím způsobům jednání ve třídě, protože tresty mohou nežádoucí normy upevňovat a vyvolat nepřátelské postoje vůči učiteli.

Třídění Zaborovského (1962)

1. Přísně autokratický učitel, jehož vztah k žákům je charakterizován ustavičnou kontrolou žáků, nedůvěrou v jejich samostatnost.
2. Podvědomě autokratický učitel, který si svoji autokratičnost často neuvědomuje, má na rozdíl od přísně autokratického zájem o děti, ale omezuje iniciativu dětí a má pocit, že iniciátorem aktivity dětí může být právě jen on sám.
3. Liberální učitel nedůvěřuje dětem, má pocit, že nejsou schopny něco samostatně vymyslet a organizovat, ale sám je nerozhodný, nemá jasné promyšlené cíle své činnosti, a proto se častěji straní aktivit dětí a nepomáhá jim.
4. Demokratický učitel spolupracuje a spolurozhoduje se žakovským kolektivem, zajímá se o jednotlivce, aniž ztrácí ze zřetele třídu, snaží se být objektivní a povzbuzováním vede žáky ke spolupráci.

Z popisu vyplývá jednoznačná preference demokratických vztahů. Ani tyto pojmy, převzaté z politologické teorie, nemusí vždy být adekvátní pro vystižení vztahů mezi učitelem a žákem.

Pokud nebudeme hledat mezi řádky, tak v našem pátrání po věrnosti v pedagogickém procesu nám uvedené typologie explicitně nepomohly. Napomáhají ovšem vidět pestrost učitelova působení a sdělují, že každá z dílčích charakteristik pedagoga je jen střípkem složitého obrazu konkrétního jedince. Tak nám ukazují, že by žádný učitel neměl být pronásledován vidinou perfekcionismu, ale na druhou stranu, pokud se podaří stanovit učitelské „idoly“ mohou být tyto

„idoly“ pro nás inspirací a pobídkou k zamyšlení. Kořa (1998, str. 29-34) stanovuje tyto požadavky na ideálního učitele:

1. Prvním požadavkem na ideálního učitele je mít rád děti a mládež a být schopen s nimi relevantně komunikovat.
2. Být dobře informovaný.
3. Být flexibilní.
4. Být optimistický.
5. Být modelem rolového chování.
6. Být schopen uvádět teoretické poznatky do praxe.
7. Být důsledný.
8. Být otevřený vůči ostatním a světu.
9. Být jasný a stručný.
10. Být trpělivý.
11. Být vtipný.
12. Být dostatečně sebejistým.
13. Projít pestrou přípravou na profesní dráhu.
14. Být vhodně upraven a dodržovat zásady osobní hygieny.

Z uvedené kapitoly plyne, že pojem věrnost není frekventovaným jevem v psychologii osobnosti a nepatří ani k běžným požadavkům na pedagoga.

Ano, mnoho se změnilo, ale lidé zůstali stejní, jenomže teď víme líp, kdo je kdo. Kdo je slušný, byl slušný vždycky. Kdo byl věrný, je věrný i teď. Kdo se točí s větrem, točil se s větrem i dřív. Kdo myslí, že teď přišla jeho chvíle, myslel vždy jen na sebe.

Karel Čapek

2. Věrnost

Pojem věrnosti si lidé osvojili již ve velmi dávných dobách. Etymologicky je indoevropského základu (*u̯ērā*) a rozumí se jím kromě věrnosti, také smlouva a záštita, případně i pravdivost. (Rejzek, str.713) Tím bychom z tématu věrnosti v pedagogickém vztahu mohli dostat frekventovanější jevy jako:

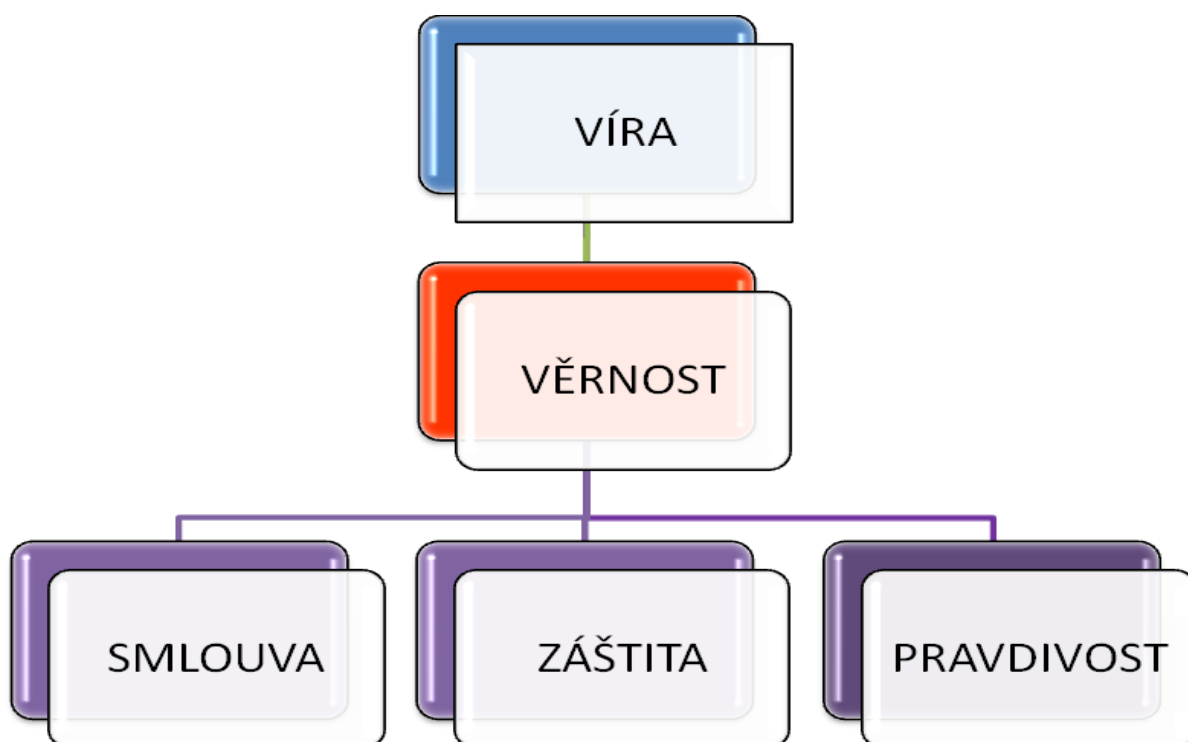
- 1) Smlouva mezi pedagogem a žákem.
- 2) Záštitu pedagoga nad žákem.
- 3) Pravdivost v jejich vztahu.

Smlouvy mezi pedagogem a žákem jsou starobylé. Najdeme je v době antiky stejně jako následný systém poručnictví v raném středověku (Riché). Moderně je ústředním prostředek zejména v některých alternativních školských systémech. Např. Parkhurstová realizovala systém smluv do Daltonského plánu, následně pak podobnou základnu využila Winnetská soustava.

Záštita by mohla korelovat s požadavkem na „*bezpečné a přátelské působení*“ kvalitního učitele (Mertin, str.61) v podmínkách našich státních škol.

Pravda je ústředním bodem mistra Jana Husa. Pravdě v souvislosti se svými úvahami o výchově, vzdělání a všenápravě se na mnoha místech (*Cesta světla, Panaugie*) věnoval J.A.Komenský. Pravda ve vztahu mezi učitele a žákem je stále aktuálním tématem. J. Pelikán za prvotní předpoklad účinnosti ve výchově považuje pravdivost. (Pelikán, str. 133)

K těmto třem základním věrnosti je možné ještě připojit etymologicky později transformovanou vazbu, a to na víru, jako na transcendentní nebo přesahující vazbu ve směru věrnosti.

Obr. 3. Grafické znázornění etymologických pramenů věrnosti a následné transformace do hojně užívaného pojmu „víra“.

Letmý etymologický pohled umísťuje věrnost do systému sociálních vazeb. Hartlův Psychologický slovník¹ (Hartl) ani Jandourkův Sociologický slovník (2001) hesla věrnost neobsahuje. V internetové jazykové příručce Ústavu pro jazyk český Akademie věd ČR je věrnost vedena v jediném příkladu: „*Věrnost váží víc než bouřlivý sex.*“ (UJC)

¹ Pravidelně vydávaný slovník od r. 1993 nemá pojem věrnost v žádném vydání. Zajímavým studiem by byla analýza nových pojmů v psychologické oblasti. V tomto ohledu mě zaujaly nově zařazené pojmy jako vibrátor a sexuální vibrátor.

Nejbohatěji se o věrnosti zmiňuje otevřená encyklopedie Wikipedie:

„Věrnost znamená dlouhodobou pevnost a spolehlivost nějakého vztahu, pevné zachovávání slibu či přísahy, případně loajalitu. Užívá se hlavně o vztahu mezi manžely a přáteli, vůči nějaké myšlence, skupině nebo programu a platí jako ctnost. V historii měla velký význam věrnost panovníkovi nebo lennímu pánovi. Opakem věrnosti je nevěra, věrolomnost, případně zrada. V metaforickém smyslu se užívá i o správné a přesné reprodukci („věrnost podoby“). Dále se Wikipedie zajímá o sociologický, politický a metaforický význam věrnosti. (WIKI)

Podle G.Simmela, který se věrností jako sociálně psychologickým fenoménem zabýval, se bez věrnosti žádná společnost neobejde. *„Vymezuje ji jako „vytrvalost duše, která ji udržuje na jednou nastoupené cestě, a to i když pomínul původní podnět, který ji na tuto cestu zavedl“. Je to neobyčejně široký a obecný jev, který zachovává a udržuje jednou navázané vztahy – individuální, společenské, institucionální atd. – a brání je proti proměnlivosti okolností, motivů a lidských nálad. Sama věrnost přitom vždycky působí velmi podobně, ať se týká jakéhokoli typu vztahů, a téměř na tom nezávisí.“ (WIKI)*

S věrností se bohatě pracuje v beletrii (*Věrnost nade vše, Věrnost za věrnost, Smrtící věrnost, Zrádná věrnost ...*), životopisech (*Hovory s T.G.M., Necenzurovaný životopis*) pohádkách, mýtech a populárních knihách o obchodě (*Zákaznická věrnost: jak zvýšit počet zákazníků a udržet si je*).

2.1. Věrnost v knihách

Friedrich Nietzsche: *Mimo dobro a zlo: předehra k filosofii budoucnosti*. Aurora, 2003. Str. 293

Muž, který praví: "To se mi líbí, to přijmu za vlastní a budu to chránit a hájit proti všem"; muž, který umí vést nějakou věc, provést nějaké rozhodnutí, uchovat věrnost nějaké myšlence, udržet

si ženu, ztrestat a porazit opovážlivce; muž, který má svůj hněv a svůj meč a k němuž se rádi přidávají a přirozeně patří slabí, trpící, utlačovaní, i zvířata, zkrátka muž, který je od přírody pán - když má takový muž soucit, nuže ! Tento soucit má cenu !”

Liz Greene, Juliet Sharman-Burke: Životní cesta v zrcadle mýtů. Portál, 2001. Str. 50-54 a 100-102.

Rod Atreův

Krutost vůči dětem, s níž jsme se setkali v příběhu, je výrazem života v rodině, kde je popřena láska a upřímný zájem a kde převládá touha po moci a vládě. Orestes je rozpolcen, neboť miluje oba rodiče a nemůže jednoho z nich zavraždit, aniž by prožíval nesmírná vnitřní muka. Stejně jako Orestes, i my bychom rádi zapomněli na minulost a chtěli bychom se vyhnout opakování rodičovských chyb tím, že se vykroučíme z rodinného kruhu. Ale i my budeme muset prožít utrpení, jež pochází z vědomí, že jsme povinováni věrností oběma rodičům. Musíme snášet protichůdné síly lásky, jež na nás působí, a musíme projevit neochvějnou věrnost svému srdci.

Kybelé a Attis

Před matkou Kybelé však nic nezůstalo utajeno: když zjistila, že syn a současně milenec jí byl nevěrný, zmocnila se jí zuřivá žárlivost. Soslala na Attida záchvat šílenství a vlastníma rukama ho vykleštila a postarala se tak o to, aby již nikdy nemohl porušit přísahu věrnosti.

Jiří Skoblík: Přehled křesťanské etiky. Univerzita Karlova, 2004. Str. 116 a 243.

Exkurs: Dary Ducha svatého

Mravní život člověka je podporován dary Ducha svatého, které lze chápat jako trvalé vlohy disponující člověka respektovat Boží podněty k jednání (NK 1830n). Počet sedmi pochází ze LXX a z tradice. Podle hebrejské bible jde o šestici darů Hospodinova Ducha (Iz 11, 2): poznání, porozumění, moudrost, rada, zbožnost, Boží bázeň a síla. V Gal 5, 22n se uvádí devatero ovoce Božího Ducha: láska, radost, pokoj, trpělivost, přívětivost, dobrota, věrnost, tichost a sebeovládání.

Starý zákon

Ve SZ se setkáváme s kořenem amana, emet, emuna a s tím je příbuzné dobře známé „amen“. Emet označuje pevnost a zajištěnost nějaké věci, ale také spolehlivost, stálost a věrnost nějaké osoby.

ČÁP,J.:*Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1997. Str.268

Před polovinou 20. století se v ekonomicky nejrozvinutějších zemích, v podmínkách velkého rozvoje výroby i spotřeby začíná šířit **vnějškově řízený typ**. Na místo lidí s přísným svědomím, s pevnými zásadami, šetrných a s rozvinutou vůlí (vlastnosti potřebné v podmínkách podnikání a ostré soutěže) nastupují lidé povrchnější, oceňující konzum, méně si jistí sami sebou a svými hodnotovými orientacemi, řídící se názorem druhých. Rodiče podporují, aby se dítě řídilo názorem skupiny vrstevníků, filmu, sdělovacích prostředků, aby se od ostatních nápadně neodlišovalo. "Dobré přizpůsobení" se klade nad vnitřní zásady a věrnost jim.

Pavel Říčan: *Cesta životem*. Portál, 2004.

Školák se většinou snadno druží, je extravertní, orientován navenek. Převládá u něj kladné citové ladění, radostnost a bezstarostnost, je hovorný, citově spíše povrchní, mělký. Nevydrží se dlouho zlobit, svůj vztek rychle odreaguje, ale není také ještě věrným kamarádem.

Pubescent obvyklejně touží po věrném kamarádovi, se kterým by si rozuměl (dívka po kamarádce).

Opravdovější mladí lidé mívají sklon k hlubším a zodpovědnějším vztahům, v nichž převládá erotika nad sexualitou, kde oddanost a věrnost jsou důležitými složkami prožívaného citu.

Ve výchově vnoučat pokračuje dialog generací. Ponětí o cti, lásce, věrnosti, čistotě, pravdivosti ...

Friedrich August Hayek: Právo, zákonodárství a svoboda; Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie. Academia, 1994. Str. 275

Je to věrnost, co vytváří moc a moc takto vytvořená se rozšiřuje jen potud, pokud byla rozšířena se souhlasem lidu. A jenom proto, že se na to zapomnělo, se ze suverenity zákona stalo něco, co je stejné jako suverenita parlamentu.

Jan Burian: Hannibal. Praha: Svoboda, 1967. Str. 134

Mezi Hannibalem a jeho vojáky se vytvářelo zvláštní pouto, které bylo drsné a vojensky neotesané, ale vynikalo pevností a mužnou věrností. Hannibal byl jedním z mála starověkých vojevůdců, který nemusel mít zvláštní obavy o smýšlení a věrnost svého vojska. Útrapy ani neúspěchy nedokázaly zpřetrhat toto pouto.

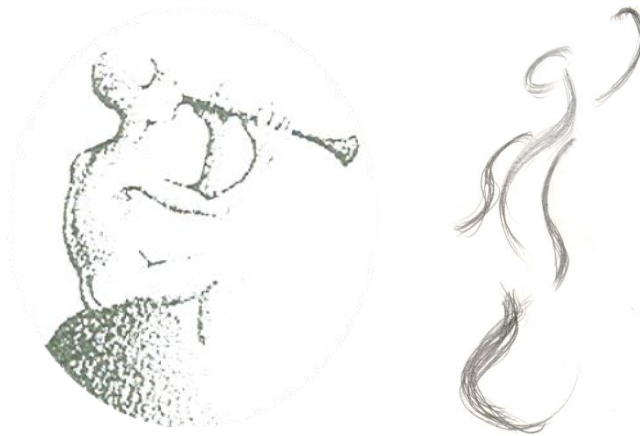
Uvedené exkurze do světa knih ukazují, že pojem věrnosti není zcela marginální jev. A i když se neobjevuje v některých encyklopediích a studentských pracích, jsou autoři jako například profesor Říčan, kteří s pojmem věrnosti mnohočetně pracují. V knize „Cesta životem“ se v nějaké variantě pojem věrnost objevuje 38 krát.

2.2. Věrnost v pedagogickém vztahu

2.2.1. Pedagogický vztah

Popsali jsme, že pedagog či konkretizovaný učitel stojí na třech pilířích (znalost předmětu, schopnosti učit a osobnosti učitele). Také věrnost jsme postavili na tři základny (smlouvu, záštitu, pravdivost). Co to je pedagogický vztah?

Pedagogický vztah považujeme za základní podmínku pedagogického působení. Psychologicky v sobě skrývá motivaci tedy připravenost k uvádění věcí do pohybu. V ideálním případě zahrnuje pedagogický vztah, v souladu s J.Kořou (str. 13), společensky významnou schopnost mít rád děti. Pedagogický vztah můžeme obecně chápat jako vazbu mezi pedagogem a svěřeným jedincem, nebo i jako vazbu mezi pedagogem a provázeným. V konkretizovaném případě to může být pocit vnitřní sounáležitosti mezi učitelem a žákem.

Obr.č. 4. Výtvarné ztvárnění pocitu sounáležitosti mezi učitelem a žákem. Záměrně neuvádíme kdo je ten, jenž tančí, jak druhý píská.

Pedagogický vztah není vždy jen harmonickým objevováním společného cíle pedagoga a provázeného. Někdy se jejich vztah může z povzdálí jevit jako taneční tango: když pedagog k provázenému o krok blíže, tak provázený o krok couvne; když v jiný moment se provázený toužebně nakloní k pedagogovi, pedagog se ve hře na profesionální odstup odvrátí.

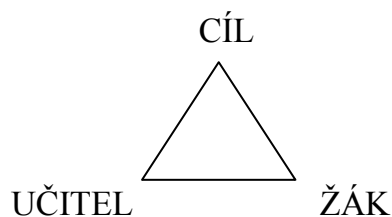
V odborné oblasti bychom takové jednání zařadili do dynamiky interakce. Vzájemná interakce je významnou složkou vztahu. Pomoci analyzovat interakci mezi učitelem a žákem může na stránkách Národního ústavu pro vzdělávání veřejně dostupný dotazník I.Gillernové a L.Krejčové (2011)

Pedagog, jak jsme naznačili v kapitole 1.2., je podle naší představy mnohvrstevnou a do detailu spíše nepoznatelnou osobou. Provázený je na tom stejně. Při vzájemném střetu se tak potkávají dvě nezaměnitelné tělesné postavy, s rozdílnou biodromální minulostí, specifickým současným sociokulturním začleněním a v neposlední řadě i s vizemi, hodnotami a postoji směrem k budoucnosti ryze individuálními. Jen namátkou, pár proměnných a bez pořadí významnosti, které ovlivňují vzájemný vztah mezi pedagogem a provázeným, a které nebyly dosud zmíněny:

- Prvotní podoba vztahu dítě rodič u pedagoga / provázeného.

- Temperament, motivace, schopnosti, charakter pedagoga / provázeného.
- Dominantnost, submisivnost, introverze, extroverze pedagoga / provázeného.
- Postoj pedagoga k vlastní roli.
- Věk, pohlaví.
- Osobní situace.
- Místo vzájemného setkávání.
- Společenské faktory.
- Struktura a kvalita inteligence.
- Emocionální a racionální vlivy.
- Filosofická, logická, estetická, etická, gnozeologická, ontologická orientace.
- Týmová role, výkonná funkce atd.

Uvedené a hlavně všechny neuvedené proměnné mohou mít zásadní význam na vzájemný vztah mezi pedagogem a provázeným. Jenom pro konkrétní dokreslení dva příklady. Je zásadní, zda ateistický učitel, potká dítě z nábožensky ortodoxního rodinného zázemí. Nebo zda učitel ze zapadlého pohraničí (ne)zaujme dítě z velkoměsta či naopak, učitel z velkoměsta (ne)zaujme dítě z pohraničí. O každé proměnné ovlivňující vztah mezi pedagogem a provázejícím je plodné přemýšlet, ale není to primárním účelem této práce. Ostatně popisy znázorňující vztahy mezi pedagogem a provázejícím jsou relativně rozšířené. Důležité je význam poznání, že proměnných dat v jednoduchém Herbartově trojúhelníku - učitel, žák, cíl – je značné množství.

Takové množství údajů, že jejich možná nevyčerpatelné variace by mohly vést až k chaotickému tápání, co vše musí pedagog (ale nejenom on) v konkretizované chvíli brát v potaz. Abychom se v takové situaci ve světě vyznali, pomáháme si pojmy. Pojem chápeme jako myšlením transformovaná, asociovaná a zařazená data. Naše mysl s pojmy pracuje jako se stavebními kameny myšlení. Řičan (2008) uvádí, že pojem je „nenázorné myšlenkové zachycení třídy objektů nebo jevů, jež mají společné vlastnosti, jež lze proto podobným způsobem užívat (např. potravina) nebo něco podobného od nich očekávat (např. dravec). Jakmile dokážeme nějaký objekt kategorizovat (např. "toto je potravina" nebo "toto je dravec"), víme o něm řadu věcí. Pojmy máme nejen pro objekty v běžném smyslu, ale i pro činnosti (např. cestovat), pro postoje (např. pohrdat), pro vlastnosti (např. obětavost) ...“.

S věrností budeme dále pracovat jako s psychologický pojem charakterizujícím lidskou vlastnost. Pojmů pro lidské vlastnosti máme přes 500. Věrnost je jednou z nich.

2.2.2. Věrnost, pedagog a společnost

Pedagog a provázený jsou individuálními osobami. Věrnost je jednou z mnoha vlastností, ale je důležitou podmínkou důvěry mezi osobami. Zvenčí můžeme věrnost popsat jako přátelství, kde se jeden může spoléhat na druhého a může vždycky počítat s jeho podporou. Při vzniku manželství je věrnost podpořena slavnostním veřejným slibem². Opačným věrnosti je zrada.

² V katolické formulaci svatebního slibu jeden druhému slibuje, že ho „nikdy a v ničem neopustí a bude s ním sdílet dobré i zlé“.

Proč stojí za úvahu z 500 vlastností si vybrat právě věrnost? Copak učitelé nepotřebují i jiné vlastnosti jako třeba trpělivost, spravedlnost, ohleduplnost apod? Nebo schopnosti jako třeba inteligenci? Potřebují. Dokonce potřebuji ke své práci i další shody šťastných událostí. Některé jako třeba mír asi nadevše.

Přemýšlením nad věrností jsme zjistili, že se o věrnosti málo uvažuje a to je hlavním důvodem naší práce. Je poněkud schovaná za momentálně docenovanými tématy jako důslednost či komunikace v pedagogické interakci. Kořeny nedocení věrnosti možná souvisí se současným stavem naší společnosti.

Jakou jsme společností?

Společností mnoha tváří. Naše současné sebepojetí jako lidské společnosti se neopírá o mytické sepětí s božstvy ani o jednoduché rozdělení na pravověrné a jinověrce. Jsme organizovaným seskupením lidí učících se, majících rysy postmodernosti, instantnosti, předsudků, strachů a zvířecích pudů. Jsme společností, v níž je místo pro rasisty, teroristy, lenochy a společenské slabochy – stejně jako pro odvážné, moudré, laskavé, obětavé. Žijeme v nepředstavitelně pestré společnosti. Vypadá to, jako by zde bylo místo pro všechny variace lidského života.

J.Lorenzová (2001) za jisté specifikum považuje, že civilizace ztratila svoji energii a přešlapuje na místě. Což mimo jiné podle ní znamená, že se ohlíží do minulosti a vrací se k dávným biblickým otázkám: „kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme“. D. Lyon tvrdí, že se lidstvo dosud nevypořádalo s „opiem lidstva“, jenom si našlo jeho jiný způsob vyjadřování. Postmoderní společnost je společností využívající výhod vědy a techniky, ale zároveň společností, které se tak trochu stýská po prorocích minulosti, kteří tvrdili, že Bůh je živý a je mezi námi. Místo toho panuje jistá nedůvěra vůči „vědátorům“, kteří odkouzlili svět a zjistili, že Bůh je mrtev.

O tom, že jsme společností konzumní, není vesměs pochyb. Otázkou ovšem zůstává: Kdy jsme jako lidé nebyli konzumní, kdy jsme neměli potřebu nasytit se tím, co momentální stav společnosti nabízel jako cenné? Robotizovanost, umělost nebo jak to výstižně nazval D.Kwiatkowski (1993) - instantnost. Instantnost je

podle něj výstižným symbolem toho, jak dnes konáme. Místo trpělivosti chceme vše hned. Klidný život i jedinečný prožitek – nejlépe instantní, tedy s přesným návodem a zaručeným výsledkem do pěti minut. Předpokládám, že část naší společnosti (eventuelně část každého člověka) je oslovena výhodami instantnosti. Daní může být narůstající „netrpělivost srdce“ (Zweig).

Jako učitel na střední škole se každodenně potýkám se strachem žáků. Mnozí žáci vidí všude okolo sebe nejrůznější formy těžkostí. Povídají mi o tom, jak je všechno stále dražší, jak je nebezpečné a nezodpovědné jít sám (a) do lesa atd. Položím-li jim otázku, co přesně tím míní, co přesně se děje nebo může stát, tak se na mě dívají nevěřícně: „*Ale pane učiteli, copak to nevidíte, vždyť se stačí podívat okolo!*“ To okolo v jejich podání znamená podívat se zejména na televizi. Znamená to, že pokud budu dostatečně sledovat televizi, budu rozumět (jejich) světu. Znamená to, že se přesouváme ze „společnosti blahobytu do společnosti strachu“ (Karahasan, s.27).

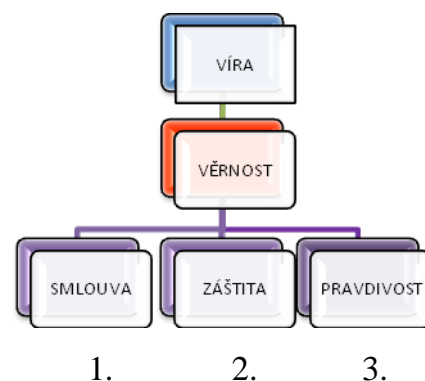
Škola často a záměrně přenáší žáka do světa ideálů, idealizuje žákovi lidskou společnost. Seznamuje ho spíše s dobrými věcmi než se zlem (Kořa in Havlík, Kořa, 2002, s.144n). M.Scheler (1968) z filosofického hlediska a E.Fromm (1962) z psychologického hlediska, ale viděli člověka jako bytost vrženou do rozporu mezi jeho ideály a jeho podstatu, chápali ho jako bytost na rozhraní dvou světů.

2.2.3. Věrnost jako prostředek i cíl

Osoba pedagoga i provázeného se musí vyrovnat s realitou všedního dne, která jak jsme viděli, je z nepřehlédnutelné části utvářena společností. Zamýšlíme se nad tím, že posilováním věrnosti bychom mohli kompenzovat některé nedostatky dnešní doby.

Pokusíme se uvést čtyři příklady, v nichž by mohlo sehrát pozitivní roli posilování věrnosti vůči nějaké skupině nebo myšlence a následně na tyto příklady vytvořit dotazník.

V zásadě tyto níže popsané a částečně přiosřené exemplární příklady kopírují čtyři situace z obr. 3.

Příklad 1.

Absence smlouvy.

Migrace učitelů ve škole

Základní škola v okresním městě má velmi ambiciózního ředitele. Škola je pro ředitele prostředkem jak ukázat ostatním svoje dovednosti. Využívá všechny možnosti grantové politiky. Od učitelů vyžaduje viditelné výsledky jejich činností. Místní tisk zahrnuje ředitel pozitivním obrazem aktivit „jeho“ školy. Škola se zaměřuje na populární aktivity. Zájem rodičů o školu je značný.

Neatraktivní učitelé jsou vyměňováni za perspektivní. Migrace učitelů tak každoročně dosahuje téměř 1/3 pedagogického stavu. Učitelé vědí, že musí podat maximální výkon, tedy uspět ve srovnávacích testech, profilových i zájmových soutěžích a toto umět nabídnout atraktivní formou médiím. Učitel je zaměstnanec plnící požadavky vedení. Žák je prostředkem k dosažení těchto cílů. Problémoví žáci jsou neformálně směřováni do jiných škol.

Učitelé se pravidelně bouří, část jich odchází, část si ulevuje u rodičů, v některých případech ospravedlňují učitelé své aktivity i u žáků. Mezi ředitelem zosobňujícího zejména roli zaměstnavatele až „chlebdárce“ a učitelem je důvěra málo známým pojmem. Honba za úspěchem je provázena podezřívavostí, ostražitostí a obecnou nedůvěrou.

Žáci se instinktivně stavějí do opozice vůči škole. Jakoby říkali, to je věc školy a toto je moje věc. Čím jsou žáci starší, tím více opovrhují reprezentováním školy. Jejich důvěra ve školu je zpochybněna. Žákům chybí pocit respektu ze strany školy,

nezažívají, kurikulární „rozvoj všestranné harmonické osobnosti žáka“. Jejich vyšší potřeby nejsou naplňovány. Jakoby se školou neměli žádnou osobní smlouvu a museli konat jenom povinnou školní docházku.

Znakem narušení jednoho ze základu věrnosti, smlouvy, může být migrace učitelů.

Příklad 2.

Nedostatek ochrany

Beprizorní dítě

Jirka patřil k průměrným žákům na prvním stupni ZŠ. Přestupem na druhý stupeň došlo k nezvykle prudkému zhoršení prospěchu. Od sedmé třídy má na každé pedagogické radě navrženo kárné opatření. V třídním kolektivu býval iniciátorem nesociálního chování. V osmé třídě slovně napadl paní učitelku. V osmé třídě ještě pravděpodobně stihnul poničit sprejem fasádu školní budovy. Osmou třídu ukončil odchodem na dvouletý učební obor. K základní škole se vracíval i po prázdninách, očekával své bývalé spolužáky, ačkoliv dříve se mimoškolních akcí neúčastnil. Příchod do školy vysvětloval „prima praxí“. Záhy obor přerušil a následující školní rok přestoupil na učiliště do jiného města. Poté se nám ztratil z dohledu.

Na základní škole míval konflikty s učitelkami. K světlejším stránkám patřili krátké momenty s učitelem dějepisu, kterého měl poslední rok na základní škole. Učitele zdravil vojenským salutováním, jako když se voják hlásí do služby, případně imitací střelby či dotazem jaké zbraně si má vzít do služby. Mladý učitel dějepisu byl snad z pedagogického sboru jediný, kdo si na něj nestěžoval.

Jirkova matka je rozvedená s manželem se rozešla, protože to byl slušně řečeno „nevěrník“. Nejdříve pracovala jako ošetřovatelka v nemocnici, tvrdila, že mívá hodně přesčasů. Poté byla chvíli ve školní kuchyni, pak snad dělala někde uklízečku. Do školy chodila jen na nejvážnější výzvy. Poté zaujala postoj vyjádřený větou: „Tak s ním něco udělejte, když tomu tak rozumíte“. Jirka má dva starší sourozence, o kterých ve škole nikdy nemluvil.

Škoda, že mu někdo ze školy nedokázal poskytnout nějaký druh věrnosti. Někjaký způsob ochrany nebo záštity: průvodcovství životem, školou. Možná, že v tomto

případě byla zmařena šance dostupným způsobem pomoci mladému jedinci na jeho cestě k dospělosti.

Příklad 3.

Nedostatek pravdivosti

Dospívající pod tíhou lži

Akcent pravdivosti jako třetí základny věrnosti mohl mít možná preventivní účinek na studentku gymnázia Lenku. Na Lenku byla výchovná poradkyně upozorněna třídní učitelkou. Na začátku čtvrtého ročníku se chování Lenky výrazně změnilo. Na hodinách se začala chovat apaticky, neplnila si studijní povinnosti a vůči pobídkám spolužáků se projevovala rezignovaně.

Později se zjistilo, že o prázdninách si zrušila profil na Facebooku, přestala nosit mobil. Frekventovanou činností se staly zejména černobílé kresby tuší. Na obrázcích byly pusté krajiny, liduprázdné ulice, trouchnivějící stromy. Z radostných aktivit ji zůstalo plavání a vytrvalostní běh. Podle jejich slov se nic nedělo, jenom se již cítí dospělá. Dynamika třech rozhovorů se dá vystihnout do těchto vět. Při prvním setkání v přítomnosti třídní učitelky říkala: „Nejsem malá.“ Při druhém setkání komentovala citovou událost své spolužačky slovy: „Obyčejná naivka“. Při třetím setkání vulgárně pojmenovala svoje další aktivity: „Můžu se na všechno [převod autora: vykašlat]“.

Dále se výchovná poradkyně dozvěděla, na co všechno se může vykašlat. Lenka dokonce svolila, že to na místě sepíše a pak to společně spálí. Chtěla se vykašlat na nadcházející vánoce, na lži kolem Ježíška, na lži kolem panny Marie. Rodiče ji říkali, že lhát se nesmí, ale lhali ji ještě v druhé třídě o Mikuláši a čertovi. Později ji lhali o úmrtí babičky. Vykašlat se chtěla na věčný tlak svých rodičů o potřebě dobře se učit. Nechtěla život rodičů. Nesnášela řeči o intrikách z pracovního prostředí rodičů. Myslela si, že rodiče lžou, když ji tvrdí, že vzorným učením si zajistí dobrý život. Psala o trvalé přetvářce svého okolí ukazovat se v lepším světle. A že je ji nechutno ze všeho toho lhaní okolo ní.

Nechtěla o tom mluvit, ale spouštěcím mechanismem těchto úvah byl nejspíš prázdninový rozchod s přítelem, který ji měl podvádět s kamarádkou. Při přirovnání srovnávala svoji situaci k baladě K.J.Erbena „Dceřina kletba“.

Výchovná poradkyně doporučila Lence návštěvu psychologa. Výchovná poradkyně od devatenáctileté Lenky nedostala souhlas, aby v její záležitosti informovala rodiče.

Příklad 4.

Bez víry

Dítě z rodiny bez trvalých hodnot.

Studentka na střední soukromé škole, nazvěme ji Marcela, má nadprůměrnou absenci. Matka ji telefonicky vždy řádně omlouvá slovy: „Marcelka dnes nemůže přijít do školy, protože ...“ Znamky z předmětů jsou mírně nadprůměrné přesto matka do školy aktivně dochází i mimo třídní schůzky a vyučujícím podává dobrý obraz svého dítěte, vysvětluje jim, jak je Marcelka šikovná, jak svědomitě dělá všechny úkoly. Zároveň mívá tendence vyzvídat edekvátlost metod a postupu ve výuce u ostatních vyučujících. Nepřítomné vyučující jakoby omylem pomlouvá. Se svými podněty o správné práci vyučujících chodila zpočátku za paní ředitelkou. Zde neuspěla.

Předpokládá se, že Marcela napsala a předala majitelce školy anonymní a pomlouvačný list na vyučujícího českého jazyka. Vyučující následkem toho musel odejít ze školy. Mezi její časté taktiky patří, že se zeptá jednoho učitele na nějaký postup (například, zda-li nějaký student smí o přestávce otevřít okno) a pak s tím samým dotazem jde k druhému vyučujícímu a konfrontuje jejich odpovědi.

V průběhu vyučovacích hodin je známa svým „popichovačným“ postojem. Na učitelovi požadavky většinou reaguje dotčeně a s nepřiměřenou sebestředností. Podněty z okolí mívá tendenci vidět jako nepřátelské a agresivní. Ráda si dělá vtipy na účet politiků. Ušetření ironických poznámek nejsou ani jiné obecně známé osobnosti. Například nedávnou smrt Václava Havla komentovala způsobem, který nechceme přepisovat. Pokud se přezuje do školních přezůvek, jako náhodou

upozorní vyučující na případné nedostatky u druhých. Pravidelně telefonuje matce. V případě neshody s učitelem neprodleně informuje matku o nespravedlnosti, které se ji mělo dostat. Její silnou stránkou bývá rozsáhlé vypracování domácích úkolů. Bývá dbale a kvalitně oblečená. Nosí si zásobu svačin a nebývá výjimkou mít na školní lavici vedle notebooku, telefonu a svačiny vyskládaný ještě tři různé energetické nápoje.

Nemáme údaje o jejím životě mimo školu, ale v kontextu našich úvah se domníváme, že je u ní narušena věrnost ideálům nebo víra v určité principy. Z jejího případu cítíme, že projevuje nedůvěru v učitele, školu i náš společenský systém. Otázkou zůstává nakolik je obětí doby, společnosti, mediální transkripce současného života a nakolik je a bude strůjcem událostí, v nichž budeme žít.

Uvedené čtyři příklady popisovaly varovné signály, které mohou ukazovat z pedagogického kontextu na narušení důvěry. V lednu 2012 jsme na třech školách zadaly mezi učitele dotazník kladoucí otázky na téma věrnosti.

Dotazník

Dotazník byl sestaven až po napsání předchozích stránek práce a navazuje na kapitolu 2.2.3. Věrnost jako prostředek i cíl.

Hlavním cílem bylo položení otázek vztahujících se k uvedeným exemplárním příkladům. Nechtěli jsme své kolegy zahltit všemi otázkami, které by nás zajímali, ale zvolili jsme variantu méně otázek a očekávali, že se nám o to více vyplněných dotazníků vrátí. Postavením pouze jednoduché třístupňové škály v dotazníku jsme sledovali zejména to, aby tázaný vyučující byl nucen ke zřetelnějšímu zodpovězení na dotaz. Dotazník jsme zadali jenom učitelům přítomným na poradě, nebylo tak z pedagogického sboru přítomno jenom několik externistů. Dotazník vyplňovali anonymně v průběhu porady a věděli, že je pro účely naší závěrečné práce. Skrytě jsme si trochu přáli, aby otázky nesloužili jenom naší práci, ale byly i několikaminutovým podnětem pro úvahy o věrnosti pro naše kolegy.

Na dotazník mohlo odpovědět 62 učitelů ze tří škol. Dotazníky odevzdalo 56 učitelů (22 ze základní školy, 10 ze střední soukromé školy a 24 učitelů z gymnázia). Na všechny otázky nebylo 56 odpovědí. Dotazníkové šetření proběhlo na všech školách v podobnou dobu během prvního týdne roku 2012.

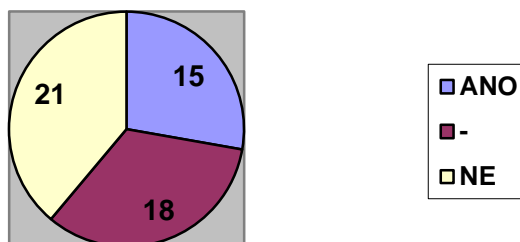
Vážení kolegové, milí přátelé, zodpovězte nám, prosím 12 otázek v dotazníku.

1.	Je pro vás důležité mít ve škole zaměstnání na dobu neurčitou?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
2.	Je ŘŠ povinen dostát svému slovu?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
3.	Je vyučující povinen dostát svému slovu?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
4.	Měli bychom žáka vést k dodržování slova?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
5.	Jak dlouho, kolik roků, by měl učitel působit na jedné škole?	Napište číslíci od 1 do 80 let.
6.	Má manželská nevěra negativní vliv na výchovu dětí?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
7.	Je důležité, aby mělo každé dítě ve škole nějakého dospělého, který by byl jeho neformálním důvěrníkem?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
8.	Mají rodiče své malé děti pravdivě informovat o úmrtí v rodině?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
9.	Zajistí našim žákům (studentům) dobré známky ve škole finanční úspěch v životě?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
10.	Máte spíše důvěru v budoucnost sociálního, zdravotního a důchodového systému v ČR?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
11.	Máte důvěru v naši současnou politickou reprezentaci?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐
12.	Má učitel v žácích (studentech) budovat pocit důvěry ke své osobě, jako učiteli?	Ano - Ne ☐ ☐ ☐

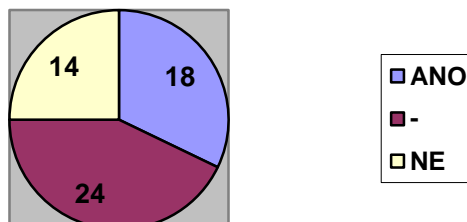

Vybrané odpovědi

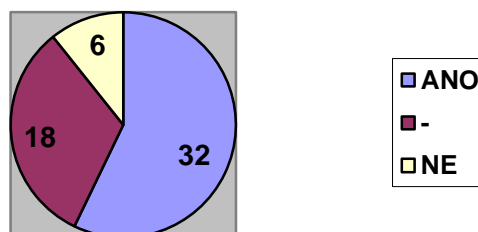
1. Jistota zaměstnání (zaměstnání na dobu neurčitou) byla důležitá pro 50 učitelů, 3 ji za důležitou nepovažovali.
2. Očekávání dodržování slova u ředitele:

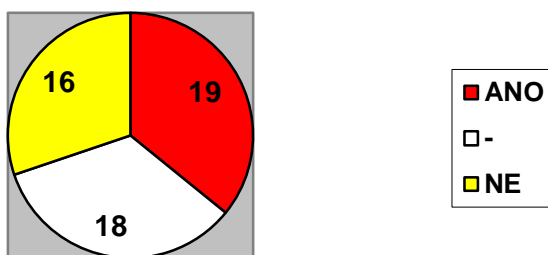
3. Očekávání dodržování slova u učitele:

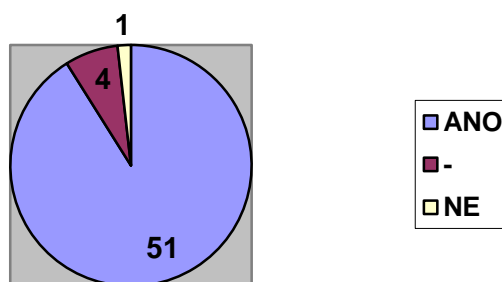
4. Očekávání dodržování slova u žáka:

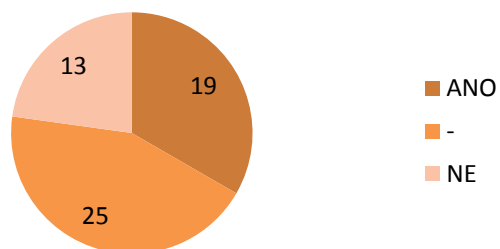
5. Na jedinou otevřenou otázku jsme dostali množství údajů od přípustné škály 1 až 80 let. Přičemž 80 let se objevilo 4x. Spočetli jsme pouze poněkud vágní průměr ze získaných čísel. Tímto průměr působení učitele na jedné škole je průměrná představa 14,2 let.
6. Negativní vliv manželské nevěry na výchovu dětí

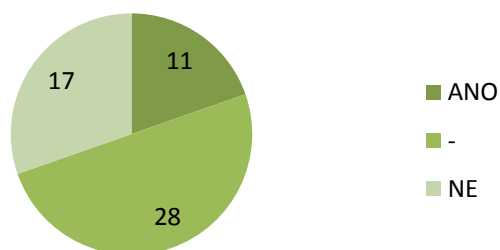
7. Na otázku o potřebě neformálního důvěrníka odpovědělo nejméně dotázaných. Navíc nadpoloviční většina zvolila neutrální možnost.
8. Učitelé se celkem jednomyslně vyjádřili o potřebě informovat dítě o případném úmrtí v rodině.

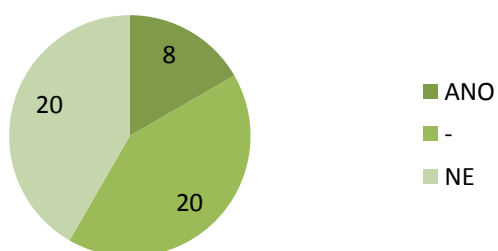
9. Vliv školních známek na finanční úspěch žáků v životě.

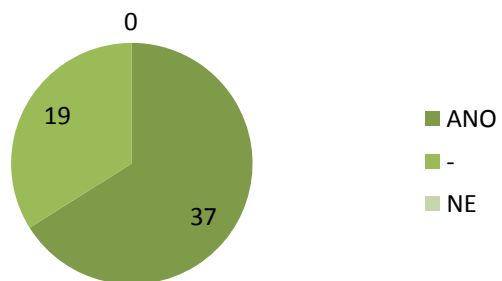
10. Důvěra učitelů v budoucnost sociálního, zdravotního a důchodového systému v ČR.

11. Důvěra učitelů v naši současnou politickou reprezentaci.

12. Odpověď na to, zda má učitel v žácích budovat pocit důvěry ke své osobě jako učiteli.

Závěr

Při letmém pohledu na odpovědi v malém dotazníku se objevuje spíš více otázek a podnětů než odpovědí. Co to znamená, že učitelé si myslí, že žák musí spíš dodržovat slovo než ředitel školy? Proč učitelé předpokládají, že by jim měli žáci důvěřovat, když důvěra ve vládu i některé systémové složky společenské solidarity u učitelů není na vysoké úrovni?

Přáli bychom si, aby se věrnost stala ve svých základních podobách při setkávání pedagoga a jím provázeného častějším prostředkem i cílem pedagogického působení, protože může být něčím, co kompenzuje nedostatky současné postmoderní společnosti. Přesto musíme upozornit na to, že požadavek „věrnosti“ může být i prostředkem indoktrinace a ovládnutí. Tak tomu bylo i v případě Adolfa Hitlera, který ideu věrnosti zneužil ke své propagandě: „Věrnost je moje čest“.

Literatura

- BURIAN, J.: *Hannibal*. Praha: Svoboda, 1967
- ČÁP, J.: *Psychologie výchovy a vyučování*. Praha: Karolinum, 1997.
- ĐURIČ, L., ŠTEFÁNOVIČ, J.: *Psychológia pre učiteľov*. Bratislava: SPN, 1977, str. 572-4.
- GILLERNOVÁ, I., KREJČOVÁ, L.: *Interakce učitelů a žáků. Dotazník pro děti*. Praha: Národní ústav odborného vzdělávání, 2011.
- GREENE, L., SHARMAN-BURKE, J.: *Životní cesta v zrcadle mýtů*. Praha: Portál, 2001.
- HALL, C.S., LINDZEY, G.: *Psychológia osobnosti*. Bratislava, SPN, 1997.
- HARTL, P., HARTLOVÁ, H.: *Psychologický slovník*. Praha: Portál, 2000.
- HAVLÍK, R.; KOŤA, J.: *Sociologie výchovy a školy*. Praha: Portál, 2002.
- HAYEK, F.A.: *Právo, zákonodárství a svoboda; Nový výklad liberálních principů spravedlnosti a politické ekonomie*. Praha: Academia, 1994.
- HOGENOVÁ, A.: Paideia: Philosophical E-journal of Charles University. (online) Dostupné z: <http://userweb.pedf.cuni.cz/~paideia/index.php?sid=3&lng=cs&lsn=10&jiid=16&jcid=126>
- JANDOUREK, J.: *Sociologický slovník*. Praha: Portál, 2001.
- KARAHASAN, D.: *Eurocentrik a islámocentrik*. Kafka – Časopis pro střední Evropu. 5/2002 – Budoucnost náboženství.
- KOHOUTEK, R.: *Charakter jako složka osobnosti*. In. Psychologie v teorii a praxi (online, 2008). Dostupné z: <http://rudolfkohoutek.blog.cz/0812/osobnost-a-charakter>
- KOŤA, J., in. Autorský kolektiv. *Učitelské povolání z pohledu sociálních věd*. Praha: Ped. fakulta UK, 1998, str. 29-34.
- KOŤA, J.: In: Autorský kolektiv. *Učitelské povolání z pohledu sociálních věd*. Praha: Ped. fakulta UK, 1998.
- KWIATKOWSKI, D.: *Instantní mystika*. Warszawa: Rosa Croce, 3/1993.
- LORENZOVÁ, J.: *Pomáhání a pomáhající profese*. In KRAUS, B.; POLÁČKOVÁ, V. *Člověk – prostředí – výchova. K otázkám sociální pedagogiky*. Brno: Paido, 2001.
- MERTIN, V.: in *Výchovné poradenství*. Praha: Wolters Kluwer, 2009.
- Nietzsche, F.: *Mimo dobro a zlo: předehra k filosofii budoucnosti*. Praha: Aurora, 2003.
- PELIKÁN, J.: *Výchova jako teoretický problém*. Ostrava: Amosium servis, 1995.
- REJZEK, J.: *Český etymologický slovník*. Voznice: Leda, 2001.
- RICHE, P., VERGER, J.: *Učitelé a žáci ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2011.
- ŘÍČAN, P.: *Cesta životem*. Praha: Portál, 2004.
- ŘÍČAN, P.: *Psychologie*. Praha: Portál, 2008.
- SCHELER, M.: *Místo člověka v kosmu*. Praha: Academia, 1968.
- Skoblík, J.: *Přehled křesťanské etiky*. Praha: Univerzita Karlova, 2004.
- UJC: Ústav pro jazyk český Akademie věd české republiky. (online) Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=v%C4%9Brnost&Hledej=Hledej>
- WIKI: *Otevřená encyklopedie Wikipedie*. (online) Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/V%C4%9Brnost>
- ZABOROWSKI, Z. *Sociální psychologie a výchova*. Praha: SPN, 1962.

ZWEIG, S.: *Netrpělivost srdce*. Praha: Odeon, 1984. 3.vydání.

Homepage: [Ekofarma: Sad u ořechového háje, Jezvé](#)